

PAIX LITURGIQUE

Newsletter 19 objavljen dana 20 srpanj 2014

NEDOSTACI NOVE LITURGIJE SPROVODA I ZAŠTO SU VJERNICI PRIVRŽENI IZVANREDNOM OBLIKU LITURGIJE SPROVODA...

Dragi citatelji, greškom smo 29. srpnja objavili newsletter br. 4, koji je već objavljen početkom 2013., umjesto našega newslettera br. 19 koji se tiče obreda sprovoda. Isti vam donosimo danas uz ispriku za spomenutu grešku.

Mnogo smo puta govorili kako izricaj mise, kao cina obnavljanja nekrvne žrtve križa, slabi. U našem francuskom [newsletteru br. 413](#) (od 12. studenog 2013.) uocili smo da je krštenje prema redovnom obliku rimskog obreda rezultiralo obredom s puno više riječi, a teološki s manje značenja od onoga prema izvanrednom obliku. Posebice zato što je aspekt borbe protiv đavla i slanje krštenika u borbu pod Kristovim stijegom u njemu znatno umanjen (1).

Slično tome, možemo reći da obred sprovoda u redovnom obliku, a još više u uobicajenoj praksi nove liturgije, prilično razvodnjava propovijedanje *lex orandi* (zakona molitve, nap. prev.) o posljednjim stvarima. Kao da se u pastoralu mrtvih bojimo jasno objaviti uznemirujuće istine spasenja: posebni sud, čistilište i opasnost od prokletstva. Ovdje ćemo donijeti pregled samog obreda, a u nekom od sljedećih newslettera govorit ćemo o današnjoj uobicajenoj praksi sprovoda.

I - NAPUŠTANJE NAVIJEŠTANJA POSLJEDNJIH STVARI

Pokoncilski pastiri zasigurno su, pod izgovorom "prilagodavanja suvremenom svijetu", propustili iskoristiti izvanrednu priliku za evangelizaciju pa su, umjesto da njeguju sav onaj sjaj po kojem se kršćanska liturgija u sekulariziranom, hedonističkom i materijalističkom suvremenom društvu razlikuje od iscrpljene modernosti estetski i teološki osiromašili kršćansko bogoslužje. Kao da je Kristova poruka, kako se prenosi u tradicionalnoj molitvi Crkve, bila neprihvatljiva današnjim ljudima zbog svoje svete strogosti.

"Neka obred sprovoda jasnije izražava vazmeni značaj kršćanske smrti te bolje odgovara uvjetima i predajama pojedinih krajeva, pa i s obzirom na liturgijsku boju", navodi se u br. 81 koncilske Konstitucije o svetoj liturgiji. Pogreb je, ustvari, dio prvoga trenutka "vazmenog otajstva" - smrti. No danas se radije naglašava samo njegov kraj - uskrsnuće - čak i ako se na taj način izostavlja opravdani strah od posebnog i Posljednjeg suda. Otuda to nastojanje davanja "svecarskog" obilježja slavljenju sprovoda.

Oni koji u današnje vrijeme nazoče kršćanskom sprovodu obično steknu dojam da se njime slavi ulazak pokojnika u raj, odnosno da više obilježavamo ulazak u nebo nego pokapanje. Neki klerici ne ustručavaju se o tome govoriti i u kontekstu vjerskih sprovoda jer, kao što je navedeno u mjesečnom [listu lyonske biskupije](#) u studenom 2009., "Svi ćemo uskrsnuti!" Kroz povijest, međutim, Crkva je pomno vodila računa da ne bi bez prethodne provjere kanonizirala bilo koga čiji se smrtni ostaci polažu u zemlju, što je jasno vidljivo u izvanrednom obliku liturgije za pokojne. Ipak, uz jednu iznimku: u sprovodima krštene djece misa za pokojnike zamjenjuje se svećanom misom, primjerice misom *De angelis*.

No ne treba svećenike smatrati jedinima odgovornima za to odstupanje. U stvarnosti oni često samo udovoljavaju ili se prepuštaju željama, odnosno zahtjevima obitelji pokojnika. "U svakom slučaju, nemojte baš jako naglašavati smrt, u redu?" ili "Možda da propovijed ne bude pretužna" samo su neki od zahtjeva koji se čuju od obitelji, bili oni praktični vjernici ili ne. Iako taj stav ne čudi s obzirom na vrlo raširenu tendenciju suvremenog društva da se ukloni svaki vidljivi znak tuge ili patnje, svedeno je vrijedna žaljenja činjenica da ga liturgija i njezino tumačenje potiču.

II - RAZVODNJAVANJE OBREDA I TEKSTOVA

Precesto uzdržavanje od postojanoga kršćanskog naviještanja smrti i posljednjih stvari nije jedini razlog zbruci između sprovoda i odavanja počasti pokojniku. Doista, kad pažljivo pogledamo obred sprovoda, možemo konstatirati da i sâm otvara vrata tom uzdržavanju, ponajviše zbog razvodnjenih i uklonjenih izraza.

Tako je uklonjena i divna posljednica *Dies irae* koja u tradicionalnoj liturgiji dolazi nakon graduala i zavlake, a prije Evanđelja, mocna pjesma o Posljednjem sudu koju uši naših suvremenika, cini se, više ne mogu podnijeti:

*"U dan onaj, u dan gnjeva
Ognjem svijet ce sav da sijeva.
[...] Kolik strah ce na sve pasti
Kada Sudac s višnjom vlasti
Dode pretrest ljudske strasti!
[...] Sjeti se, o Spase mio,
Da si za me putnik bio,
Ne daj mi u paklu dio.
Ištuci me trudan hoda,
Spasenje mi križem poda".*

Uklonjen je i velicanstveni pogrebni himan *Libera me* koji se pjeva na kraju mise za pokojnike:

*Oslobodi me, Gospodine, od smrti vječne
u onaj strašan dan,
kad se pokrene nebo i zemlja,
kada dodeš suditi svijet ognjem.
Drhtim i bojim se onog dana
kada se sve uzljulja i nadode buduća srdžba.
Onaj dan, dan srdžbe, nevolje i bijede,
velik dan i vrlo gorak.
Pokoju vječni daruj im, Gospodine,
i svjetlost vječna svijetlila njima."*

Cini se da u novoj liturgiji sprovoda postoji neka vrsta ljudskog obzira zbog kojega se i previše žele naglasiti oprost, pocinak i posebice "rosa" ili "osvježenje" kojima duše iz čistilišta teže usred svojih patnja. U novim tekstovima govori se samo o "udaljenosti" Boga od tih duša: drugim riječima, govori se samo o patnjama prokletstva, dok se patnje osjetila i ne spominju, čak i ako su samo duhovne.

Od brojnih molitava koje su dane na izbor u Misalu najznacajnije je pogledati one stare koje su, dakako, zadržane, ali bitno izmijenjene.

Popricesna molitva u tradicionalnoj misi za pokojnika glasila je ovako:

"Svemogući Bože, učini da, očišćena ovom žrtvom i otpuštenih grijeha, duša sluga tvoga (službenice tvoje) I., koji je danas napustio ovaj svijet, istovremeno primi oprost i vječni pocinak".

U novoj liturgiji ona glasi:

"Svemogući Bože, učini da, očišćen ovom žrtvom i otpuštenih grijeha, tvoj sluga I., koji je danas napustio ovaj svijet, primi vječnu radost uskrsnuća."

Izostavljena je izricita prošnja za "oprostom", iako nije u potpunosti odsutna iz molitve. Na sličan je način nestao i izravan spomen duše pokojnika.

Medu zbornim molitvama danih na izbor, ona tradicionalna koja je zadržana u novoj liturgiji glasi:

"Bože, komu je svojstveno uvijek praštati i smilovati se, molimo te za dušu sluga tvoga (službenice tvoje) I., kojega si danas pozvao da napusti ovaj svijet: ne prepusti je vlasti neprijatelja i ne zaboravi je zauvijek, već naredi svojim svetim anđelima da je primi i uvedu u nebesku domovinu da, nakon što je vjerovala u

tebe i nadala ti se, ne bi morala patiti poenas inferni, paklene muke, vec da posjeduje vjecne radosti".

Ta je molitva postala:

"Bože, kojemu je svojstveno uvijek praštati i smilovati se, molimo te za slugu tvoga I., kojega si danas pozvao da napusti ovaj svijet: zato što se u tebe nadao i vjerovao, podaj mu da stigne u pravu domovinu i uživa vjecne radosti".

Retroaktivna molitva - u kojoj smo cijelo vrijeme bili pred Bogom - puna opravdanoga straha Božjega, kojom se traži da milost ne napusti dušu kada ona napušta ovaj svijet, nije zadržana. Suviše teološki složeno, nema sumnje.

Image: 20140728113613_ima440_requiem2a.jpg

*Misa zadušnica u Crkvi **Saint-Eugène**,
pariškoj župi u kojoj se slave oba oblika rimskog obreda.*

©Gonzague Bridault

III - INOVACIJE U OBREDNIKU

I ovdje nalazimo samo primjere razvodnjenog smisla, a ima i liturgijskih dodataka za koje možemo reci da su nesretni.

Ako je, primjerice, kremiranje samo po sebi dopušteno, je li bilo potrebno izricito predvidjeti liturgijske tekstove koji bi se koristili u krematoriju "prije nego što se tijelo spusti u kremacijsku pec, tijekom samoga spuštanja ili pak nakon njega" (Red sprovoda, br. 294)?

Je li bilo potrebno uvesti vrlo nepromišljenu misu "za dijete koje još nije kršteno"?

U tom smislu, cesto se misli da je nauk o limbu djece umrle bez krštenja napušten. Učenje o limbu, u biti, vrlo je utješno teološko učenje koje je propovijedao prije svega sv. Toma nastojeći razjasniti stanje (prirodne sreće) duša djece umrle bez krštenja. O tome se može raspravljati, ali s druge strane Crkva, ne dajući pritom nikakve pojedinosti o njihovoj "stanju" ili "mjestu" gdje se nalaze, jasno naucava da su ta djeca odvojena od Božjeg pogleda i da je sakramentalno krštenje ili krštenje željom potrebno za postizanje toga blaženog gledanja Boga (usp. Inocent I., Klement IV., Benedikt XII. Pio XII: "U sadašnjem poretku ne postoji drugi način [osim krštenja] kojim bi se taj život prenio djetetu koje još nije došlo u doba razuma. No stanje milosti, u trenutku smrti, apsolutno je neophodno za spasenje. Bez njega nije moguće doći u nadnaravno blaženstvo, nemoguće je blaženo gledati Boga", govor od 29. listopada 1951). Jedan suvremeni dokument koji polazi u suprotnom smjeru nije proistekao iz papinskog nauka, već je samo studija koju je izdala Međunarodna teološka komisija, a koja ima karakter mišljenja ("Nada spasenja za djecu umrlu bez krštenja" od 19. travnja 2007).

Bilo kako bilo, misa koju predlaže novi misal, a kojoj je jasni cilj utješiti roditelje, svejedno nepromišljeno sugerira da mise i molitve mogu utjecati na vječnu sudbinu te djece: "Neka ga (dijete) oni (roditelji) znaju povjeriti tvojoj ljubavi." Nikada, zapravo, ni u jednoj tradicionalnoj katolickoj liturgiji, nije bio predviđen kršćanski ukop djece umrle bez krštenja, koja se pritom ni na koji način ne smatraju prokletima, ali koje ipak ne možemo pribrojiti kršćanima. Niti misal niti obrednik sprovoda objavljeni prije Drugoga vatikanskog sabora ne navode obrede za nekrštene, bili oni odrasli ili djeca. Nasuprot tome, krštena djeca umrla prije razumne dobi pokopaju se prema obredima koji izricu sigurnost nebeske radosti koju njihove duše uživaju (primjerice, kako je gore navedeno, može se slaviti misa u cast anđelima: usp. *Rituale Romanum*, naslov 2, c. 6 i 7). Tijela te djece nekod su se po mogućnosti smještala u poseban dio groblja gdje se za njih nije molilo, već ih se zazivalo poput malenih anđela.

Najpoznatiji dio koji je novom liturgijom dodan obredu sprovoda je *Aleluja* u misama za mrtve koje se slave tijekom uskrsnog vremena, ali često i u drugim prilikama, primjerice kada se koristi ovaj otpjev iz 26. i 41. psalma: "*Bog mi je svjetlost i spasenje, aleluja*." Kada se sve uzme u obzir, bilo bi manje neprikladno pjevati aleluju na Veliki petak, a i Isus je, umjesto da place na Lazarovu grobu, mogao...

"Budi milosrdan, Gospodine, svome preminulom sluzi. Oslobodi ga od podnošenja kazne koju bi zaslužio svojim djelima buduci da je želio ciniti tvoju volju", navodi tradicionalna liturgija. Smrt je sama po sebi veliko naviještanje. Cini se da je sprovod u crkvi za velik broj naših suvremenika jedna od posljednjih prilika za sudjelovanje u katolickom obredu i slušanje naviještanja Crkve. Poruka koju oni u obredu sprovoda mogu čuti trebala bi se usredotociti na ljudski život i njegov ishod, odnosno na "*pozvane i odabrane*", na Božji sud, na milost koja tece iz Kristove Žrtve te na vječnu sudbinu duša koje napuštaju ovi

svijet: *"Dodite, blagoslovljeni Oca moga."* i *"Idite..."*. Drugim riječima, to je izuzetna i danas gotovo posljednja prilika za propovijedanje i evangelizaciju.

Ne mislimo da bi bilo pretjerano reci da je prevladavajuća poruka današnjih sprovoda: raj za sve i odmah! To je velika šteta za duše i dobro objašnjenje zašto se mnogi vjernici žele vratiti izvanrednoj liturgiji za pokojnike, kao i zašto je izabiru za sebe, svoju obitelj i prijatelje.

(1) U okviru krštenja prema redovnom obliku egzorcizam i obredi koji imaju vrijednost egzorcizma gotovo su u potpunosti nestali, jednako kao i lijepa i drevna gesta svećenika koji je na dijete stavljao štolu kako bi ga uveo u crkvu.